

Cậu Ba Ngô sĩ Hân

Khi tôi sắp thi vào Đệ thất trường công, mẹ tôi chỉ mong cho tôi thi rớt! Vì nếu đậu tôi phải đi học tiếp thì gia đình không đủ khả năng lo Trời đãi kẻ khù khờ: năm ấy tôi đậu thật! Nhưng đây lại là nỗi khổ tâm của mẹ tôi. Hình như mẹ tôi không lúc nào được nghỉ ngơi thoải mái đôi chút. Buổi sáng sớm khi chị em chúng tôi chưa thức dậy hoặc còn ngủ nướng, mẹ đã đứng trước cửa đón hàng tù trong què rồi mang ra chợ bán lại hoặc sang tay lấy lời. Về nhà, mẹ lại lo làm bánh - chọn cái này thì không làm thứ kia trong số bánh ít, bánh bò, bánh cam, bánh lá dừa... - cho kịp bày hàng trước cửa bán buổi trưa cho con nít và mấy người lối xóm hay ăn quà vặt.

Những khi mẹ về sớm, bánh có thể kịp bán cho những người miệt Tân Chánh đi chợ về ngang. Tôi chỉ hự hợ chứ không nên trò trống gì! Cho tới lúc này tôi cũng chưa có cha! Hay cha tôi qua đời hoặc bỏ mẹ tôi tôi không hề biết. Chị Hai lớn tuổi hơn tôi nhiều lấy chồng từ lúc nào tôi không nhớ rõ, mỗi năm chị chỉ về nhà chừng vài ba lần vào dịp Tết và giỗ quải. Nhà còn lại ba chị em mà tôi là đầu đàn.

Con út Đảng còn nhỏ xíu và đẹp như búp-bê thì mẹ khỏi lo vì nó hiền như cục bột, đặt đâu ngồi đấy! Ông em kế của tôi mới là vấn đề của cuộc sống và giao tế! Cả ngày hầu như gia đình chỉ nhìn thấy thằng Đảng vào giờ cơm, sau khi nghe tiếng mẹ réo gọi hai ba chập. Thậm chí nhiều khi ham chơi cũng bỏ cử luôn; đôi thì nó đáo về lục cơm nguội ăn xong rồi dzot đầu mất, có chuyện muốn kiếm không phải là dễ. Học chẳng ra gì mà được cái giỏi phá làng phá xóm. Mẹ phải năn nỉ, thương lượng, dàn xếp cũng đủ mệt.

Ngoài ra, khi tôi bắt đầu dậy vú cau thì mẹ tôi thêm một cái lo nữa. Những thằng con trai chạn tuổi tôi trở lên ở lối xóm hoặc học chung đều trở thành kẻ thù của mẹ! Mẹ như lính kính rình rập chúng nó và rồi giảng đạo đức kinh cho tôi! Mà cách lên lớp của mẹ thật lạ đời: vừa làm việc vừa giảng bài! Giảng bài đã đời ngó lên mới biết tôi đã lẩn xuống nhà sau hay ra phía trước cửa để tránh trần lỗ tai những lời lẽ của thánh hiền! Những lần như vậy, mẹ quạt cho một trận nên thân, nhưng rồi chứng nào vẫn tật nấy. Nhà không có đàn ông, mẹ thay cha trông trị con cái! Và cũng tại nhà không có đàn ông, mẹ sống âm thầm và thui thủi một mình như chiếc bóng. Tôi cũng âm thầm theo cuộc sống riêng của một đứa con gái đang lớn như thổi.

Từ khi bà ngoại qua đời, cậu Ba ít về, trừ thời gian đầu vào những lần cúng tuần cho bà. Cậu cứ nhìn lên đi ảnh ngoại nhẩn nheo trên bàn thờ còn nhang khói. Mấy chị em tôi bị ám ảnh về những tấm vải tang viết chữ nho còn bao quanh bàn thờ và căng xung quanh vách do tài đạo diễn của cậu bảy Từ là bạn của cậu Ba chúng tôi. Nếu theo thói thường, chắc cậu Ba cũng chung số phận với những người cùng trang lứa lối xóm, suốt ngày làm bạn với con trâu cái cày, hay nếu có đỡ hơn một chút thì cũng chỉ ai mượn đầu làm đó là cùng. Rồi ngày này qua ngày khác cho đến lúc đầu hai thứ tóc, không biết ngày mai ra sao, tự nhiên trúng gió lăn đùng ra chết! Cậu cảm ơn bà ngoại cho cậu học chút ít chữ nghĩa để lên Saigon làm việc.

Ngồi ngay bàn giữa, hóp miếng nước trà, cậu Ba khuyến khích mẹ tôi:

- Cứ cho nó học tiếp đi! Có gì tôi phụ.

Mẹ tôi phân vân nhìn cậu Ba:

- Lâu lâu anh cho nó chút đình chớ chẳng lẽ anh giúp hoài được?!

Tôi lớn lên không biết có dì Hai hay cậu Hai, thành ra cậu Ba không biết từ lúc nào đã trở thành nhân vật số một trong gia đình. Cậu rót thêm tách nước trà, chà chà bàn tay xuống mặt bàn cẩm thạch theo thói quen nghề nghiệp, nói có vẻ kẻ cả:

- Cô Tư mày đừng lo!

Mẹ tôi phản ứng:

- Lo chứ sao không lo? Anh!

Tôi lỡ có được học bổng là tự nhiên trời cho thôi chứ đâu phải tôi siêng năng gì. Chắc cậu Ba nghĩ tôi thông minh:

- Nó học giỏi bắt nó nghỉ, tội nó!

Một lát cậu lại than:

- Mấy đứa ở trên đủ điều kiện mà học không ra gì. Sướng sanh tệt!

Các anh chị con của cậu Ba trông sạch nước rửa chén không cù lần như tôi, nhưng đều học trường tự Chấn mẹ tôi cũng hài lòng vì có đứa con đậu vào trường nhà nước! Nhưng mẹ tôi an ủi cậu Ba:

- Học tài thi phận mà anh!

Cậu Ba mặc đồ tây áo bỏ vô thùng đàn hoàng, vóc dáng như một người ngoại quốc nhưng cung cách sống rất gương mẫu. Không hút thuốc, không rượu chè, không trai gái, và cũng không cờ bạc. Cậu nhìn nhận một sự thật, cải lại:

- Tại không phấn đấu chứ học tài thi phận cái gì!

Cậu lại trở lại vấn đề:

- Uống đi! Con người ta nhiều đứa thi vô trường công rớt lên rớt xuống vẫn còn thi.

Cậu Ba nhìn tôi, cầu viện một sự đồng tình hay tỏ vẻ biết ơn. Nhưng tôi vẫn bình thường, không quy lụy, không cầu cạnh để được đi học. Tiếp tục học cũng được, mà nghỉ thì cũng không sao. Trong đầu tôi không mãi mai có ý niệm gì về học hành. Tôi đâu thấy có nhu cầu phải học nữa! Ai cũng bảo phải đi học để biết chữ nhưng chưa có thầy cô nào dạy cho tôi biết tại sao phải biết chữ? Đám chị em con Mỹ con của ông chín Thông thợ mộc trong xóm có học hành gì đâu mà vẫn đẹp! Tụi con Thảo con Tư con Mị và con Quá có biết chữ nào đâu mà lũ con trai vẫn bu quanh? Có đứa chưa qua tuổi mười sáu đã có chồng có con!

Chắc hiểu lầm nên thương hại tôi, cậu Ba lại nói với mẹ:

- Thôi! Tao cho mỗi tháng hai trăm, bằng tiền học bổng của nhà nước cho nó.

Xoay sang tôi, cậu Ba tỏ sự thông cảm, kết luận:

- Tháng nào tao về không được thì mầy lên cậu nghe, Đang!

Tôi không hiểu tại sao lời kết luận của cậu lại là quyết định tối hậu mẹ tôi phải nghe. Và vì vậy tôi lại được tàng tàng mặc áo dài trắng nữ sinh trung học một thời con gái.

Sau này thì tôi được biết dì Hai chết lúc còn nhỏ từ hồi chạy giặc nên cậu Ba trở thành số một trong gia đình vồn vẹn hai anh em. Ông bà ngoại bắt mẹ tôi phải mù chữ vì "con gái đi học biết chữ để viết thư cho con trai à?". Hồi xưa, ông bà chưa nghĩ tới một điều quan trọng là con gái không biết chữ thì làm sao đọc thơ con trai được?! Trong cái xóm nhỏ Tân Ân quanh quẩn chỉ bấy nhiêu nhà và chừng ấy người có thể đếm trên đầu ngón tay, cậu là người thanh niên duy nhất đi học. Cậu cũng là người đàn ông duy nhất vừa là người duy nhất có học trong gia đình. Không biết chữ nghĩa của cậu tới đâu mà cậu làm nghề giặt ủi riêng cho một ông lớn ở Ngân Hàng Quốc Gia VN, được hưởng quy chế công chức.

Không nhớ tại sao có lần tôi lủi vô tận khu biệt thự Bàn Cờ nơi cậu làm. Chưa kịp hỏi thăm, vừa nghe radio vừa ủi đồ, cậu vui mừng bảo:

- Con Đang, mày vô đây nghe cái này.

Tôi phải giả bộ ngoan ngoãn, thùy mị, và đoan trang riu ríu đến ngồi ngay cái chỗ cậu ra lệnh. Từ chiếc máy phát thanh, vang lên một giọng the thé lạ quắc nào là xây dựng thành công, hồ hởi phấn khởi, đại thắng đại thành công nghe không quen tai như đài Saigon. Cậu tỏ ra lý tưởng và chừng chặc như một chính trị gia sành sỏi:

- Miền Bắc đang xây dựng thành công xã hội chủ nghĩa, một xã hội công bằng chứ không như trong này, đây rầy cảnh cá lớn nuốt cá bé!

Cậu vừa nói xong thì nghe tiếng còi hú của xe cảnh sát chạy ngang. Có cơ để cậu chứng minh:

- Mày thấy không? Cảnh sát trị mà!

Tôi con nít đâu biết gì quốc gia đại sự và chính trị chính em. Điều đám con gái mới lớn chúng tôi suy nghĩ là thằng nào con nhà giàu, thằng nào học giỏi, thằng nào đẹp trai, thằng nào con nhà giàu học giỏi đẹp trai, và thằng nào nghèo, thằng nào con nhà nghèo học giỏi đẹp trai. Đẹp trai học giỏi mà con nhà nghèo còn tạm châm chước được! Đã nghèo mà học dở nữa thì không có trong danh sách của nữ lưu chúng tôi!

Nghe chán nhưng cố chịu đầm ăn xôi! Nhờ ông bà cha mẹ ăn hiền ở lành, tôi còn may hơn bà nữ sĩ Hồ Xuân Hương nhiều. Thôi thì ráng ngồi đồng cho cậu xả xúp báp cho đã:

- Đáng lý tổng tuyển cử rồi mà ông Diệm không chịu thi hành.

Tôi chỉ mong nhận tiền trợ cấp xong rồi đi dạo phố mua sắm hoặc ăn hàng với lũ quý sứ đang chờ ngoài đường! Tháng nào cậu không về Cần Đức giao hàng thì tôi phải lội lên Chợ Lớn nhận hàng! Thường thì cậu ít về, và tôi cũng thích vậy, đừng có dịp sút chuồng lên Saigon chơi. Lúc trước cậu ở dạ Nam cầu Chữ Y gần cầu Mật, nhà cậu có vẻ nghèo. Chắc tại còn nghèo mới ở trong hẻm sâu. Trời khô ráo không đến đổi nào nhưng lúc trời mưa thì đường lộ đầy bùn sinh, rất phiền cho học sinh mặc áo dài trắng. Sau này thì gia đình cậu dời về cư xá Ngân Hàng ở Tân Thuận Đông.

Từ khi cậu được nhà nước bán trả góp căn nhà khang trang này, tôi lên thăm cậu thường. Quanh năm sống quanh quẩn trong căn nhà lá tôi tàn tẩm tối ánh đèn dầu, tôi mơ màng đến một vùng trời sáng sủa điện nê-ông và quạt máy. Tôi sáng mắt trước ngôi nhà gạch bông có vườn hoa phía trước và riêng biệt trong khu cư xá sạch sẽ mà tất cả các con đường đều tráng nhựa, chỉ cách cầu Tân Thuận khoảng vài trăm thước rất dễ nhớ. Và đặc biệt dù mưa hay nắng, tôi không sợ qua con hẻm lầy đường Âu Dương Lân nữa.

Lần nào gặp, cậu cũng thân mật căn dặn:

- Con rán học để mai mốt xây dựng xã hội tốt đẹp hơn.

Sau khi ông Tổng thống Ngô Đình Diệm bị đảo chánh, cậu Ba sung sướng:

- Sắp thống nhất rồi chẳng còn bao lâu nữa!

Nghĩ tôi chưa hiểu rõ, cậu lại giải thích:

- Ngô Đình Diệm may ra mới chống lại được với Hồ Chí Minh. Nay tụi nó giết ông rồi thì coi như xong!

Rồi thời gian qua mau đếm bằng những cái Tết và những mùa phượng trở bông. Tôi lên trung học cũng cứ học hành bình thường như những đứa khác chớ có chăm chỉ gì cho cam. Nhưng báo hại nhà trường lại đánh giá là học sinh giỏi -có giỏi mới tiếp tục được hưởng học bổng, mà tôi cũng không biết mình giỏi môn chi -giỏi toàn diện chẳng?! Lúc chưa có một hình bóng nam nhân nào trong đầu óc, tôi vẫn còn là một học sinh xuất sắc! Nhưng thời gian đó không dài. Đến khoảng giữa năm Đệ Tứ thì trời bắt dung gian: tôi có bầu! Lên đại học lỡ có mang ba-lô ngược còn có thể giải thích được. Đàng này tôi chưa có dịp xuống tỉnh lỵ Tân An thi Trung Học Đệ Nhất Cấp mà đã vỡ lỡ như thế thì quý nhà mô phạm phải xét lại cách dạy nữ sinh lớp lớn! Ở đây tôi chỉ bật mí một chút: Tác giả cái bầu tâm sự ấy chính là một nhà mô phạm đây!

Đã nghỉ học thì đâu còn hưởng học bổng và không lên nhà cậu Ba vừa để nhận hàng vừa để ngoái lỗ tai nghe những lời vàng ngọc "ráng học để xây dựng xã hội chủ nghĩa" của cậu nữa! Kỳ vọng nơi đứa con gái như tôi, cậu Ba không biết là đã suy nghĩ viễn vông và mơ một điều không tưởng! Cử nhân tiến sĩ chưa thấy gì huống hồ một đứa con gái ăn chưa no lo chưa tới như tôi.

Rồi tôi cũng bỏ xứ theo chồng luôn, biệt biệt mãi cho đến những ngày cận kề 30 tháng Tư

Cậu Ba hồ hởi phấn khởi chắc như đinh đóng cột cười:

- Tao nói có sai đâu! Cách mạng nhất định thành công!

Hồi đám cưới cậu tôi chưa sinh ra đời, nhưng nghĩ bây giờ chắc cậu còn vui hơn lần đầu tiên ôm mợ Ba tôi vào lòng nữa. Cậu kể lỗ tai nghe đài Hà Nội hay đài giải phóng gì đó rồi phiên dịch lại. Tôi còn lòng dạ nào mà nghe cậu nói chuyện tào lao:

- Bộ đội ta đang tiến công mãnh liệt. Gọng kềm đang xiết chặt Saigon.

Giặc giã tới nơi mà nói cách mạng cách mung. Từ hồi mất Pleiku, ông xã tôi biệt tăm. Gởi mấy đứa con cho mợ, tôi vịn dầm tìm chồng.

Suốt thời gian chồng tôi ở tù, tôi không có cơ hội về thăm ông cậu mê cách mạng được dịp cá gắp nước, rồng gắp mây. Cậu sẽ sống trong một xã hội công bằng không còn cảnh cá lớn nuốt cá bé nữa! Con cái của cậu sẽ được làm cháu ngoan bác hồ và học hành đàng hoàng! Mợ ba tôi sẽ công tác ở hội phụ nữ phụ nữ! Gia đình cậu Ba tôi sẽ là một gia đình điển hình của xã hội mới! Trái lại, phần tôi, con cái tay xách tay mang lại phải bươn chải kiếm từng hạt gạo, hạt bo bo, củ khoai lang, củ khoai mì cho những cái bao tử không đầy của đám con đang tuổi lớn, còn phải thăm nuôi chồng. Nhiều đêm đối diện với thực tại, tôi không nghĩ mình là con người còn có nhân phẩm mà bất quá chỉ như con gà mái với đàn con đang đứng giữa đồng không mông quạnh mà bên trên là đàn quạ đen vây quanh.

Đến khi phu quân tôi còn sống sót hồi loạn, nhân chuyển về quê ngoại trở lên, vợ chồng tôi ghé thăm cậu Ba nơi căn nhà tôi tâm đắc dạo trước và mơ màng suốt cuộc đời cũng không có được. Con đường cũ bây giờ đã cách mạng với ổ gà và vũng nước, vườn hoa đã cách mạng héo tàn không ai chăm sóc, và ngôi nhà cũng cách mạng với tường loang lỗ tróc vôi! Qua cái cổng dưới giàn hoa cách mạng xịch xạc, khi chúng tôi bước lên tận bậc thềm tam cấp thì từ trong nhà vọng ra tiếng một ông già tôi nhận ra ngay:

- Đứa nào đó bây?

Tôi lên tiếng:

- Con Đang đây! Vợ chồng con Đang ghé thăm cậu đây, cậu Ba!

Giọng cậu rung rung nửa chừng:

- Ồ! Sao lâu quá...

Rồi cậu òa khóc như con nít. Tôi hỏi:

- Bộ cậu giận con sao? Cậu Ba!

Vừa lau nước mắt bằng cái khăn mu-soa cũ rách, cậu gượng cười:

- Thương mày không hết! Mắc mớ gì tao giận mày?

Cậu vẫn ngồi tại ghế với đôi mắt lơ mờ, tay cầm cây gậy:

- Má mày sao?

Tôi tung tung:

- Già hơn năm ngoái một tuổi, nhưng vẫn bình thường.

Cậu hơi vui:

- Cái con nhỏ này!

Cậu lại hỏi:

- Thằng chồng mày cải tạo về rồi đó hả?

Ông xã tôi này giờ ngồi làm thỉnh để cậu cháu chúng tôi giao hữu, bây giờ mới lên tiếng:

- Dạ! Cháu mới về vài ngày.

Cậu chậm rãi tiếp:

- Còn sống trở về là mừng rồi, con!

Không hiểu sao tôi lại giờ giọng chanh chua:

- Bây giờ cậu đang làm công tác cách mạng hả cậu Ba

Cậu lắc đầu, giọng yếu xìu:

- Làm hết con ơi! Ai cũng làm hết! Giới trí thức còn làm, huống hồ gì.... Hồi đó vậy mà mình chê!

Không ai ép, ông xã tôi cũng nói cho bằng được:

- Phải đứng núi này trông núi nọ không, cậu Ba?

- Có lẽ tại mình lý tưởng quá chăng?

Tôi nhớ lại khu Bàn Cờ ngày xưa:

- Tụi nó trọng dụng Nguyễn Xuân Oánh. Cậu không còn làm cho ông ta nữa sao?

- Lưu dụng để dạy cho nó thì có, trọng dụng cái gì! Xong đá đít như mấy thằng Mặt Trận miền Nam!

Căn nhà hoang vắng, trống trải, và lạnh lẽo. Tủ buffet, bàn chân quỳ cẩm lai, cái đi-văng gỗ, máy may, máy truyền hình không còn nữa. Cái tủ thờ bằng lãng được thay bằng cái bàn thờ bằng gỗ tạp, nơi có hình của bà ngoại đang buồn bã nhìn xuống chúng tôi.

Nghe lời đường mật đi vùng kinh tế mới làm thân trâu ngựa quanh năm không đủ sống, cậu bỏ đại đi về:

- Kệ mẹ nó! Tới đâu thì tới! Vườn mít đang có trái tao cũng không tiếc!

Cậu chỉ ra ngoài vườn:

- Mít cao bằng cái cây đó.

Khung cửa kính bể rơi vài miếng chỉ còn lại cái khung sắt rỉ. Cậu kể lể tiếp:

- Một thằng đi bộ đội bỏ xác bên Miên. Một thằng điên điên khùng khùng đi đâu mất. Lúc thằng Sơn còn làm công an thỉnh thoảng kiếm bắt về. Nay nó cũng nghỉ rồi, hai vợ chồng bán chợ trời!

- Còn mấy chị đâu không thấy?

- Chỉ còn một mình con Thủy! Nó đi may ngoài hợp tác xã.

Cậu Ba lại khóc, lời nói nghẹn từng chập:

- Con Dung... chết rồi! Mợ Ba mày cũng... chết! Đâu có bệnh hoạn gì đâu, con!

Cậu Ba nghiêng hai hàm răng chỉ còn nướu:

- Mong chờ cách mạng về từng ngày từng tháng. Cách mạng về thì cửa nát nhà tan, con ơi!

Bây giờ thì tôi không còn chanh chua đánh đá nữa, tự nhiên không cảm được nước mắt:

- Trời ơi là trời! Sao khổ quá vậy cậu Ba!?